

👁️ Koen Depreitere
 🖐️ Koen Depreitere

Ga buiten spelen

Met de derde editie van de Buitenspeeldag en de opmaak van het jeugdbeleidsplan in het vooruitzicht, voelen we ons ergens niet meer dan moreel verplicht om in het kader van dat jeugdbeleidsplan het ideeëngoed achter de Buitenspeeldag nog wat verder uit te diepen en waar mogelijk te vertalen naar het lokaal beleid. Het is echter niet onze bedoeling om hieronder de gouden formules aan te reiken. Die zijn er gewoon niet, omdat onder andere het ene lokale beleid het andere niet is en vooral omdat er overal andere mensen zitten.

PLEK VOOR JEUGD, IN DE PUBLIEKE RUIMTE ÉN AAN DE ONDERHANDELINGSTAFEL

Het spelende kind en publieke ruimte kunnen we niet onmiddellijk twee handen op één buik noemen. De ingrepen van de laatste decennia in de publieke ruimte hebben de speelruimte van het kind sterk ingeperkt ten voordele van koning auto en keizer baksteen. Woonwijken beschikken in het beste geval over een meestal te krap speelterreintje – omdat het nu éénmaal moet – maar is in feite slechts een lauw excuus voor de publieke ruimte die het spelende kind werd ontnomen. Net zoals de speelstraat waar het kind even terug wat adem krijgt. Maar zo gauw de afsluiting verdwijnt, ontsnapt het spelende kind nog net aan de bumper van de eerste ongeduldige automobilist die met gierende banden zijn terrein heroverert.

Een kind dat speelt heeft ruimte nodig, bedenk maar eens een spelletje dat geen ruimte vraagt. Het kind vraagt echter geen exclusieve ruimte voor zich alleen, het kind wil die ruimte delen. Helaas worden zowel kinderen en jongeren als jeugdconsulenten in deze kwestie nog vaak stiefmoederlijk behandeld door het beleid en moeten ze lijdzaam aan de zijlijn toekijken hoe telkens weer kansen worden gemist. Spel en ruimte zijn voor een gezonde mentale en fysieke ontwikkeling van een kind essentieel, daar zijn we het over eens. Dan wordt het hoog tijd dat we het er ook over eens worden dat hiervoor de nodige publieke ruimte wordt voorzien en kinderen en jongeren als volwaardige partners aan de onderhandelingstafel van die publieke ruimte mogen plaatsnemen.

ARGUMENTEN ZAT VOOR EEN BUITENSPEELBELEID

Dat spelen en buiten spelen een positieve invloed heeft op de gezondheid, het psychisch en sociaal welzijn en de motorische ontwikkeling van kinderen en jongeren hoeft geen betoog. Uit onderzoek blijkt echter dat kinderen en jongeren, zeker in stedelijke agglomeraties, minder bewegen. Eén van de redenen hiervoor is het gebrek aan voldoende geschikte en kwalitatieve sport- en speelruimte in de directe woonomgeving van kinderen en jongeren.

Spelen is en blijft onlosmakelijk verbonden met de woonfunctie. De speelplek fungeert als hoeksteen, ze dient behouden te worden of herschikt, al naargelang de nood. Binnen de publieke ruimte vertaalt speelruimte zich naast formele speelplekken ook in speelprikkels, spelaanleidingen of speelgroen. Projecten zoals bijvoorbeeld bouwspeelplaatsen hebben zowel in binnen- als buitenland reeds hun waarde bewezen als hefboom voor sociale cohesie in woonwijken.

Er zijn genoeg argumenten pro buiten spelen en spelen om andere (lokale) beleidsdomeinen te betrekken.

Buiten spelen en sporten heeft ook een positief effect op het voorkomen van vandalisme en kleine criminaliteit.

We kunnen nog tal van positieve effecten aanhalen die zeker binnen andere beleidsdomeinen van belang zijn. Het gaat er ons hier om aan te tonen dat wie initiatieven neemt om het buiten spelen en sporten te bevorderen, genoeg argumenten op zak heeft om andere (lokale) beleidsdomeinen te betrekken en te overtuigen.

KWALITEITSVOL BEHEER EN DITO INRICHTING VAN PUBLIEKE RUIMTE

Het beheer en inrichting van de publieke ruimte is zo één van die beleidsdomeinen waar jeugd al sinds mensenheugenis stiefmoederlijk wordt behandeld. Inspraak en participatie bij de inrichting en het beheer van publieke ruimte - als die er als is - wordt veelal te laat - lees 'als de plannen al getekend zijn' - georganiseerd.

Ook de offertevragen van lokale besturen schieten op dit vlak meestal te kort terwijl hier de kansen om kwalitatieve voorwaarden op te nemen in de offerte voor het grijpen liggen. Dat terwijl een goed doordacht beleid betreffende de publieke ruimte met voldoende aandacht voor woon-, leef- en speelkwaliteit een lokaal bestuur een flinke slok op de begrotingsborrel scheelt. Als dit geen doorslaggevend argument is, dan weten wij het ook niet meer.

BURGERZIN ALS KANS

Eén van de doelstellingen van de richtlijnen in Berlijn is om kinderen en jongeren vroegtijdig en op aangepaste wijze

Veilige speelterreinen bestaan niet

Sinds het van kracht worden van de KB's betreffende de veiligheid van speeltoestellen zijn er niet meer maar ook niet minder ongevallen gebeurd op speelterreinen. Voor je de verkeerde conclusies trekt, het nut van deze veiligheidsvereisten staat buiten kijf. Ze geven de uitbater van een speelterrein een houvast, een zekerheid die er voor zorgt dat het speelterrein op een veilige manier kan worden uitgebaat. Anderzijds zorgen deze veiligheidsvereisten er ook voor dat kinderen eigenlijk alleen door hun eigen schuld armen en benen kunnen breken. Helaas moeten we echter ook hier vaststellen dat de veiligheidsmanie gecombineerd met de ongevallenfobie een klimaat doet ontstaan waarin de argeloze burger zich net als in zijn met airbags en andere veiligheidsnuffjes volgepropte auto, de koning te rijk voelt en het idee krijgt dat er niets meer kan fout gaan. Als het dan toch fout gaat, is de uitbater altijd verantwoordelijk en aansprakelijk en zal hij willens nillens het gelag betalen. Wel daar doen wij niet aan mee. Ook aan veiligheid zijn grenzen, zeker

als het over spelen gaat. Wie risicoloos spel wil, zal het op een ander moeten zoeken. In Engeland bijvoorbeeld, waar de veiligheidsnorm zo fanatiek wordt toegepast dat er geen zak meer te beleven valt op de speelterreinen aldaar. Aanvaardbaar risico genereert ervaring. Ervaring die kinderen nodig hebben om zich te kunnen ontwikkelen. Trouwens, het grootste gevaar op een speelterrein zijn nog steeds de ouders.

Bijna haaks op deze neurotische drang naar 'Veilig, veilig, superveilig' staat het avontuurlijk spelen en het bouwspelelen. Het lijkt bij wijlen wel Ying en Yang. Sinds wanneer mag een kind niet meer uit een boom vallen? Waarom mag een kind niet op zijn vingers kloppen? Pijn is niet alleen een ervaring, het is een levensnoodzakelijke ervaring. Het lijkt er echter meer op dat zero-tolerance doorheen alles het adagium is geworden. Of de mensheid daar beter van wordt? Het enige, overblijvende slachtoffer van de reglementitisplaag is de uitbater.

actief bij het maatschappelijke leven te betrekken. *"Ze moeten leren dat het zinvol is om deel te nemen aan de democratische processen, om zo op te groeien tot onafhankelijke, verantwoordelijke persoonlijkheden met een gezonde dosis burgerzin. Hen vroegtijdig betrekken bij het beleid zal hun kennis en interesse voor de democratische processen, en hun kennis over hun rechten en plichten in de maatschappij enkel maar doen toenemen."*

Iedereen heeft de mond vol van inspraak en participatie en we vinden het in quasi elk lokaal, intermediair, Vlaams of federaal subsidiereglement terug. Geen project dat tot stand komt zonder inspraak en participatie. Maar laat ons hier vooral eerlijk zijn en tegelijkertijd misschien ook eens in eigen boezem tasten. Hoeveel van deze inspraak- en participatieprocessen en/of -trajecten, al niet begeleid door een professionele organisatie, zijn de naam inspraak en/of participatie waard? Wat zegt een jeugdparagraaf? Wat is de waarde van een 'verplicht' advies van een jeugdraad?

MOETEN WE DAN MAAR DE HELE ZWIK OVERBOORD KIEPEREN?

Neen, maar we kunnen het misschien wel anders aanpakken en tegelijkertijd de kans te baat nemen om bij het (her)inrichten van publieke ruimte de betrokkenheid bij zowel de realisatie als het in stand houden van deze publieke ruimte te verhogen.

Als we deze blauwdruk op de praktijk leggen, kunnen we stellen dat wat tot stand komt op veel plaatsen al een product is van het beleid en de doelgroep zelf. Helaas stopt het daar ook vaak, met alle gevolgen van dien. Wanneer we specifieke ruimten voorzien, moeten we ook stilstaan bij het onderhoud ervan

en nagaan of we de doelgroep(en) zelf er kunnen bij betrekken. Een praktijk die bij ruimte voor senioren bijna vanzelfsprekend is, bij kinderen en jongeren eerder een uitzondering.

Zo zijn het in Hasselt bijvoorbeeld de skaters zelf die instaan voor de netheid van het skatepark. De vuilnisbakken worden wel door de stad gelegegd maar de court vegen, dienen de skaters zelf te doen. Een ander voorbeeld is de heraanleg van een straat in een Berlijnse woonwijk waarbij de bewoners en hun kinderen de kans kregen om effectief mee te werken aan de herinrichting van de straat, dit onder begeleiding van een lokale kunstenaar. Het feit dat iedereen wel ergens een stukje zelf had gebouwd of aangelegd maakte de verbondenheid met die publieke ruimte groter. Er is dan ook weinig of geen vandalisme.

EEN SPEELBELEID MET AANDACHT VOOR HET PROCES

Speelbeleid gaat verder dan het inplanten van een aantal speeltoestellen op een speelterrein. Beleidsmakers stellen zich meestal niet de vraag hoe kinderen en jongeren spelen waar-

door speelterreinen er soms verlaten bij liggen of ten prooi vallen aan 'frustratievandalisme'. Een goed speelterrein is meestal niet het peperdure terrein met de mooiste en nieuwste toestellen, maar een speelterrein waar

spelprykkels kinderen en jongeren inspireren om te spelen. Een goed speelbeleid 'speelt' hier op in en kijkt verder dan het speelterrein, heeft aandacht voor de bereikbaarheid van een speelterrein, heeft aandacht voor informele speelplekken en stimuleert spelen in de nabije woonomgeving waarbij polyvalent gebruik door verschillende bevolkingsgroepen de nodige aandacht verdient.

Maar alleen visievorming en studie volstaan niet. Het is be-

langrijk dat er een grondig proces wordt afgelegd om tot een goed ontwerp te komen. Dat kan door de ontwerper een brede taak toe te kennen die zich niet enkel beperkt tot ontwerpen. Hij kan het volledige proces om tot een goed ontwerp te komen begeleiden. Een procesbegeleider moet er op toe zien dat:

- het vooropgestelde stappenplan strikt wordt gevolgd;
- tijdens dit traject tussenstappen worden ingelast;
- de gemeente geen overhaaste beslissingen neemt;
- hij alle vergaderingen bijwoont;
- hij in het proces actief aandringt op vergaderingen wanneer nodig;
- hij zowel de gemeente als de betrokken doelgroepen coacht.

BESCHERMEN MAG, MAAR MOET DAT ALTIJD?

In deze tijden van (over)bescherming waant zowel kind als volwassene zich als het ware ongenaakbaar. Onze auto's zit vol met airbags, automatische remsystemen en andere ongevalpreventie-elektronica, secundaire wegen barsten van verkeersdrempels, asverschuivingen en flitspalen, wandelaars en fietsers lijken door een overdaad aan reflectoren en dito hesjes bij wijlen op een flikkerende kerstboom om dan nog maar te zwijgen over onze superveilige huizen en tuinen. Ik hoop dat al wie de trotse bezitter van een knutselatelier is, ook voldoende heeft geïnvesteerd in de afsluiting van dit risicovolle hol waar vervaarlijke elektrische boor- en zaagmachines likkebaardend liggen te wachten op malse kindervingertjes. Maar bedotten we onszelf niet met deze overdaad aan bescherming? Maken we onze kinderen en jongeren niet net zwakker door ze niet bloot te stellen aan risico en gevaar? Wie beschermt wie eigenlijk? En tegen wat?

Ik kan het niet laten om even Vitali – een Antwerps standup-comedian - te citeren:

“Wat klaagt men over onveilige schoolomgevingen, we hebben ze verdomme zelf gecreëerd met onze verkeersdrempels, zone 30's en klaar-overtjes. Iedereen rijdt er zo traag dat die kinderen niet meer hoeven op te letten. Gedaan, zeg ik, met die ongein. Vanaf morgen geldt er geen snelheidsbeperking meer aan de schoolpoorten. Dan leren kinderen tenminste weer uitkijken als ze de schoolpoort komen uitgerend.”

Lees er ook het praktijkvoorbeeld over veilige speelterreinen op na. (zie kadertekst)

SAMENGEVAT

We willen lokale besturen, beleidsmakers en beleidsuitvoerders concrete handvaten geven om buiten spelen en sporten in de onmiddellijke woonomgeving te faciliteren.

We weten dat:

- buiten spelen en sporten een positief effect heeft op kinderen en jongeren;
- buiten spelen en sporten faciliteren geen solo slim is voor het jeugdbeleid maar evenzeer een opdracht is voor andere beleidsdomeinen;
- publieke ruimte kansen biedt om aan burgerzin te werken.

Wat stellen vast dat:

- lokale overheden veelal enkel in bakstenen, niet in processen investeren;
- lokale overheden eerder inzetten op bescherming dan op ruimte voor ervaring;
- lokale besturen met de hete media-adem en verkiezingszweet op het voorhoofd, niet altijd doordacht handelen en het moeilijk hebben met langetermijndenken.

We zullen dus:

- Besturen en beleidsmakers er – desnoods met harde bewijzen en onderzoeken – van overtuigen dat de mogelijkheid om buiten te spelen en sporten in de onmiddellijke woonomgeving een win-win situatie is voor zowel de beleidsmaker als de burger (lees kiezer). De argumenten hiervoor hebben we hierboven uitvoerig uit de doeken gedaan;
- Ijveren voor een jeugdbeleid dat verder gaat dan het organiseren van vrijetijdsactiviteiten waarbij we streven naar een optimale afstemming tussen wonen, werken en verkeer om zo een hoge woonkwaliteit te garanderen;
- De segmentering van publieke ruimte in functie van doelgroepen van de laatste decennia een halt toeroepen voordat het echte ghetto's worden.

Bronnen

De Vries ea, Kinderen in prioriteitswijken: lichamelijke (in)activiteit en overgewicht. Leiden TNO kwaliteit van leven, 2005